

МЕХАНІЗМ РЕГУЛЮВАННЯ БІЗНЕС-СТРУКТУР В АГРОПРОМИСЛОВОМУ КОМПЛЕКСІ РЕГІОНУ

Ратушна Т.М., старший викладач кафедри менеджменту Черкаського державного технологічного університету (Україна)

Ратушна Т.М. Механізм регулювання бізнес-структур в агропромисловому комплексі регіону

У статті змістовно досліджено процес формування державного впливу на бізнес-структури агропромислового комплексу регіону (АПК). Виділено інструменти державного регулювання агроринків у поєднанні з інституційними, програмними, грошово-кредитними, податковими, ціновими, ліцензуванням, квотуванням та ін. Доведено необхідність регулювання сучасних процесів в АПК шляхом стимулювання інвестиційної діяльності, а також обґрунтовано принципові позиції формування законодавчих і нормативно-правових механізмів, що регламентують новаторську діяльність в АПК. Встановлено, що комплексна взаємодія методів впливу і правильне використання синтезу децентралізованого механізму прийняття оперативних рішень здатні привести до збалансованого економічного зростання бізнес-структур в регіоні. Запропоновано нову інфраструктуру націлену на підтримку фермерства, яку формалізовано у вигляді схеми. Визначено основні проблеми фермерських господарств та напрямки їх підтримки.

Ключові слова: агропромисловий комплекс, агроринки, бізнес-структури, малий бізнес, державне регулювання, фермерство, регіон.

Ратушная Т.Н. Механизм регулирования бизнес-структур в агропромышленном комплексе региона

В статье содержательно исследован процесс формирования государственного влияния на бизнес-структуры агропромышленного комплекса региона (АПК). Выделены инструменты государственного регулирования агрорынков в сочетании с институциональными, программными, денежно-кредитной, налоговой, ценовой, лицензированием, квотированием и др. Доказана необходимость регулирования современных процессов в АПК путем стимулирования инвестиционной деятельности, а также обоснованы принципиальные позиции формирования законодательных и нормативно-правовых механизмов, регламентирующих новаторскую деятельность в АПК. Установлено, что комплексное взаимодействие методов воздействия и правильное использование синтеза децентрализованного механизма принятия оперативных решений способны привести к сбалансированного экономического роста бизнес-структур в регионе. Предложена новая инфраструктура нацеленную на поддержку фермерства, которую формализованы в виде схемы. Определены основные проблемы фермерских хозяйств и направления их поддержки.

Ключевые слова: агропромышленный комплекс, агроринки, бизнес-структуры, малый бизнес, государственное регулирование, фермерство, регион.

Ratushna T. Mechanism of regulation of businesses in agriculture in the region

Article content studied the formation of state influence on the business structure of agriculture in the region (APC). Highlight instruments of state regulation of the agricultural market, combined with institutional, programmatic, monetary, tax, pricing, licensing, quotas and others. The necessity of adjusting the current processes in agriculture by encouraging investment and reasonably principled positions formation of legislative and regulatory mechanisms governing the pioneering activities in agriculture. It was established that the complex interaction methods to influence and correct use of the synthesis of decentralized mechanism operational decisions can lead to sustainable economic growth businesses in the region. The new infrastructure aimed at supporting farmers, which is formalized by the scheme. The main problems of farms and areas of support.

Keywords: agriculture, agricultural market, businesses, small businesses, government regulation, farming, region.

Постановка проблеми. Регулювання сучасної економіки здійснюється за допомогою системи типових заходів законодавчого, виконавчого і контролюючого характеру правомірними державними установами з метою стабілізації і пристосування існуючої соціально-економічної системи до умов, що змінюються.

Найбільш типові зміни в сучасній економіці позначилися, перш за все, діяльністю бізнес-структур агропромислового комплексу регіону. Розробки, що виступають спільною ланкою між різними галузями народного господарства, не залишилися поза увагою державного регулювання. Сучасний механізм регулювання економічної діяльності впроваджувальних процесів можна представити як інтегровану систему форм, методів, засобів, за допомогою яких здійснюється вплив держави на об'єкти розробок.

Комплекс заходів та інструментів регулювання впроваджувальної політики в АПК значною мірою визначається перетвореннями, що забезпечують розвиток нових прогресивних форм діяльності з урахуванням особливостей агропромислового виробництва. Все це безпосередньо пов'язано з цілями і пріоритетами державного регулювання агроринку, що реалізуються за допомогою функцій регулювання, але вони можуть бути сформульовані і самостійно в силу їх багатоаспектності.

В зв'язку з цим вирішення проблеми державного регулювання оргструктур агробізнесу стає визначальним для налагодження соціально-економічної рівноваги регіонів та покращення якості життя селянина зокрема.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретико-прикладні дослідження агросфери та особливостей регулювання бізнес-структур в ній висвітлено в роботах В.Р. Андрійчука, В.І. Богачової, П.П. Борщевського, Ю.Д. Білик, Б.М. Данилишина, Л.В. Дейнеко, О.І. Гойчука, С.М. Кваші, П.Т. Саблука та ін.

Виділення невирішеної проблеми. Особливе місце в регулюванні процесів в сучасних умовах займає організація цілеспрямованої діяльності консультативної служби АПК з надання допомоги сільськогосподарським товаровиробникам у освоєнні інновацій та передового досвіду, як вітчизняного, так і зарубіжного. Разом з тим, недостатньо наукових досліджень приділено дослідженню природи процесу розвитку агробізнесу на регіональному рівні в сформованих умовах інституціоналізації, за безпосередньої участі держави, на яку й покладається розробка і реалізація механізму регулювання бізнес-структур в агропромисловому комплексі регіону.

Мета наукової статті. Метою роботи є формування комплексного механізму регулювання бізнес-структур в агропромисловому комплексі регіону.

Результати дослідження. В системі державного регулювання впроваджень серед загальних функцій найважливішою слід виділити, на нашу думку, створення економіко-правових умов функціонування механізму регулювання агроструктур в агропромисловому комплексі регіону.

Як відомо, ринкова економіка об'єктивно передбачає високу ефективність управління завдяки компетентному використанню її законів, принципів, методів. Варто виокремити функції державного регулювання агроринків, які тісно пов'язані з формами (інструментами) її регулювання: інституційної, програмної, грошово-кредитної, податкової, цінової, ліцензуванням, квотуванням та ін. (рис.1).

Державне регулювання може здійснюватися і за допомогою кредитів та зміни облікових ставок Центральним банком. Для стимулювання найбільш важливих сфер діяльності (виробництв продовольчих товарів, малого та середнього бізнесу) може застосовуватися пільгове кредитування, пільгове оподаткування, інвестиційний податковий кредит (відстрочка податкового платежу).

Податкове регулювання здійснюється за допомогою податкових ставок і податкових пільг. Розміри податкових ставок повинні враховувати потреби держави в бюджетних надходженнях і повинні визначатися на компромісній основі держави і зацікавленості підприємств у їх діяльності та інвестуванні. Західними економістами розроблені різні методи визначення оптимальних розмірів податкових ставок.

З метою підтримки пріоритетних, соціально значущих галузей застосовуються податкові пільги, що мають цільовий характер: наприклад, для розвитку та підтримки фермерства.

Національний досвід використання в Україні податкового регулювання в управлінні економікою показує, що до теперішнього часу

ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ СОТРУДНИЧЕСТВА МЕЖДУ СТРАНАМИ ЮГО-ВОСТОЧНОЙ ЕВРОПЫ В РАМКАХ ЧЕРНОМОРСКОГО ЭКОНОМИЧЕСКОГО СОТРУДНИЧЕСТВА

ще не сформована структура податкового механізму, в результаті на рівні суб'єкта цей інструмент з регіонального механізму управління практично виключається [1].

На даному етапі метою, вдосконалення податкової системи країни має стати створення вигідних умов для ведення впроваджуваної діяльності всіма суб'єктами незалежно від форм власності та видів фінансування. В сучасних економічних умовах мова йде про уточнення бази оподаткування та розробку механізмів стягнення податків.

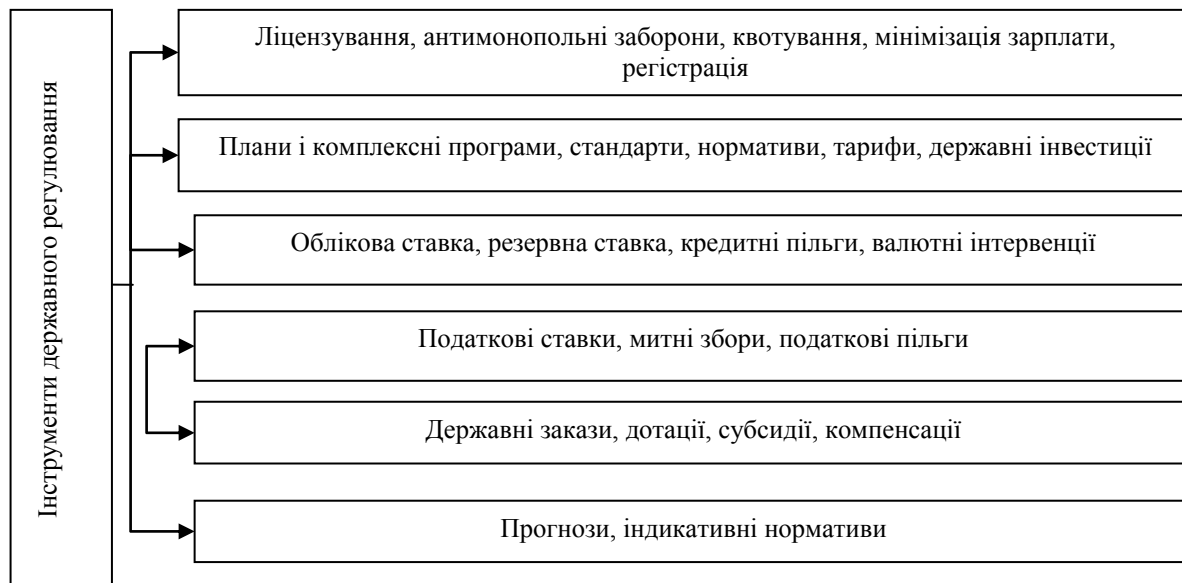

Рис. 1. Інструменти державного регулювання агроринків

Перехід до ринкової економіки в нашій країні докорінно змінив зміст і суть економічних відносин між учасниками в процесі їх діяльності, при цьому кардинальній зміні піддається їх правове регулювання. Велике значення для регулювання сучасних процесів в АПК має діяльність різних технопаркових формувань, для яких характерні принципові відмінності як за структурою, функціями, так і особливостям функціонування. Їх успішна діяльність буде значною мірою залежати від своєчасної розробки основоположних нормативних актів, що регулюють їх організацію та функціонування. Такі законодавчі документи можуть бути прийняті як на державному, так і регіональному рівнях. Зокрема, необхідно прийняття закон про розвиток впроваджуваних процесів в АПК. На регіональному рівні, стосовно до місцевих умов, повинні бути розроблені законодавчі акти з розвитку впроваджуваних процесів в АПК регіону.

Успішним регулюванням сучасних процесів в АПК сприятимуть заходи щодо стимулювання інвесторів, що вкладають кошти у виробництво наукоємної продукції, тиражування якої дозволить прискорити розвиток інноваційних процесів у сільському господарстві. Його важливо здійснювати як шляхом певної підтримки інвесторів, так і шляхом організації тимчасових колективів для реалізації якогонебудь новаторського проекту.

Ефективні та інші заходи стимулювання даного виду діяльності: прийняття податкових та інших пільг для суб'єктів, що здійснюють впровадження нововведення; вдосконалення амортизаційної політики з метою забезпечення можливості бізнес-структурам і організаціям збільшувати амортизаційні фонди як джерело інвестицій; розвиток лізингу наукоємного унікального обладнання і т.д.

У сучасних умовах виключно важливі і необхідні зовнішньоекономічна підтримка бізнес-структур та консолідація зусиль органів державної влади, спрямована на організацію взаємодії з різними країнами. При цьому в якості окремого заходу може виступати участь таких організацій в міжнародних конкурсах.

У ході розвитку сучасних процесів в АПК і, особливо, в результаті взаємодії і зв'язку фахівців АПК з колегами із розвинених країн методи реалізації розвиваючої політики в галузі будуть постійно збагачуватися і вдосконалюватися.

В цілому комплексна взаємодія методів впливу і правильне використання синтезу децентралізованого механізму прийняття оперативних рішень здатні привести до збалансованого економічного зростання бізнес-структур в регіоні.

За своєю сутністю і характером методи регулювання сучасних процесів агроринку можуть бути самими різними, але їх сукупність переслідує одну мету – створення на всіх рівнях АПК максимально сприятливих умов для успішної та ефективної новаторської діяльності з урахуванням повного охоплення всіх стадій циклу: від створення новинки до їх освоєння безпосередньо в агропромисловому виробництві.

У сучасних умовах велике значення мають економічні методи регулювання динамічних процесів АПК. До них відносяться: створення економічних умов для реалізації програм і проектів, державне фінансування діяльності, широке залучення інвестицій в аграрну новаторську сферу, розвиток підприємництва та комерціалізація нових проектів. Не менше значення для реалізації сучасної політики в АПК мають фінансове оздоровлення агропідприємств, підвищення їх платоспроможності та можливості придбання розробок і ресурсів, необхідних для їх освоєння.

Успішна реалізація сучасної політики неможлива без формування законодавчих і нормативно-правових механізмів, що регламентують новаторську діяльність в АПК. Для цього необхідні розробка і прийняття державних і регіональних законів та інших нормативних документів, в яких повинні бути визначені ставлення держави до розвитку сучасних процесів в агропромисловій галузі, відповідальність державних організацій, напрями та заходи державної підтримки щодо створення сприятливих умов для інвестування коштів такого типу діяльності [2].

Для успішної реалізації впроваджуваної політики повинен бути виконаний ряд соціально-психологічних умов, це, насамперед, розуміння суспільством (зокрема, урядом країни і всіма товаровиробниками) значення та ролі сучасних процесів як одного з найважливіших факторів економічного розвитку галузі. Тому перед суспільством стоїть завдання формування активного інтересу до інновацій, насамперед у сільськогосподарських товаровиробників, чому сприятимуть чітко організована інформація і пропаганда досягнень як вітчизняної, так і світової науки й передового досвіду.

Важливе соціальне значення має кадрове забезпечення сучасного процесу як одного з необхідних умов ефективної реалізації політики в АПК. Для сучасних умов необхідні фахівці і керівники підприємств, які досконало знають особливості сучасного процесу впровадження й можуть успішно працювати в умовах прискореного розвитку науково-технічного прогресу. У цих цілях необхідно посилити підготовку фахівців у вищих і середніх навчальних закладах АПК з проблем розвитку інноваційних процесів, що сприятиме постійному вдосконаленню управління творчим потенціалом та інноваційним процесом на всіх рівнях: від державного і регіонального рівня району та конкретного підприємства. Це вимагатиме певного перегляду навчальних програм підготовки та перепідготовки фахівців з

ПРОБЛЕМИ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ СОТРУДНИЧЕСТВА МЕЖДУ СТРАНАМИ ЮГО-ВОСТОЧНОЙ ЕВРОПЫ В РАМКАХ ЧЕРНОМОРСКОГО ЭКОНОМИЧЕСКОГО СОТРУДНИЧЕСТВА

виділенням спеціального розділу з розвитку динамічних процесів в АПК.

Не менш важливим є прояв інтересу безпосередніх творців розробок до їх прискореного освоєння в агровиробництві. У зв'язку з цим їх створення має відповідним чином оформлятися, охоронятися і стимулюватися. До організаційних методів регулювання АПК слід віднести створення чіткої організаційно-керованої сучасної системи, в якій кожен її елемент буде наділений специфічними функціями, внутрішніми і зовнішніми зв'язками та стане здійснювати свою діяльність відповідно до загальних цілей і завдань всієї системи.

Кожен регіон має свою специфічну, відтворювальну, галузеву і технологічну структуру, свою систему пріоритетів і повинен розраховувати на власні сили і ресурси при реалізації цієї стратегії. Однак, в умовах перехідної економіки таких сил і ресурсів, як правило, небагато або взагалі немає, тому необхідні державні інноваційні програми, спрямовані на надання первинної допомоги в технологічному перетворенні регіонів, на розвиток інфраструктури, підготовку кадрів і т.д. [3].

Методичні та практичні опрацювання показують, що фермерство має стати основним провідником у життя цілей сталого соціально-економічного розвитку в регіонах країни, оскільки саме в них зосереджені головні потенційні ділові ресурси. Тому, з одного боку, місцевим і державним органам влади слід покращити умови бізнес-процесів в регіонах, а також повніше використовувати можливості комерційних структур у подоланні негативних господарських явищ. З іншого боку, самим діловим людям, підприємницьким об'єднанням, бізнес-спілкам необхідно підвищити свою участь у створенні умов для виживання суспільства і розвитку економіки країни. При цьому потрібно виходити з перевірених світовим досвідом принципів успішного впливу держави на позитивні структурні економічні перетворення, заради яких, власне, і проводяться реформи [4].

В даний час можливості впливу місцевих органів влади на ситуацію обмежуються багатьма несприятливими факторами. Однак є сфера, на розвиток якої місцева влада може впливати досить ефективно – це фермерські господарства. Особливість малого бізнесу полягає в тому, що він потребує особливої, націленої на підтримку фермерства інфраструктури (рис.2).

Для розвитку успішних фермерських господарств на регіональному рівні необхідна програма заходів направлена на: створення умов для розвитку агробізнесу; створення інфраструктури підтримки фермерства; організацію системи підготовки кадрів для підприємницької діяльності; створення фінансово-кредитних механізмів та інститутів; розробку, експертизу та відбір перспективних бізнес-проектів [5].

Рис.2. Схема функціонування підтримки фермерства на селі

Однією з перешкод у наданні дієвої підтримки фермерським господарствам є, в даний час, відсутність або нестача ефективної інфраструктури, що забезпечує їх діяльність. Великі бізнес-структури створюють собі інфраструктуру самі – навчальні центри, маркетингові та юридичні підрозділи, фізичну інфраструктуру, відкривають представництва і магазини, створюють власні банки і соціальні об'єкти для своїх службовців. Але правила на ринку однакові для всіх. Отже, щоб конкурувати і не потрапляти в неприємні ситуації, керівник фермерського господарства повинен мати можливість проконсультуватися у досвідченого юриста, провести маркетингові дослідження, реалізувати товар за допомогою збутової мережі.

Надати таку можливість, причому на доступних умовах, покликана інфраструктура підтримки. Незважаючи на те, що в останні роки виникли і діють десятки об'єктів подібної інфраструктури, очевидно, що без підтримки держави, регіональних і місцевих органів

**ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ СОТРУДНИЧЕСТВА МЕЖДУ СТРАНАМИ
ЮГО-ВОСТОЧНОЙ ЕВРОПЫ В РАМКАХ ЧЕРНОМОРСКОГО ЭКОНОМИЧЕСКОГО СОТРУДНИЧЕСТВА**

влади комплексна і ефективна інфраструктура підтримки виникнути й існувати не може. Саме тому одна з перших задач – створення комплексної інфраструктури підтримки фермерства на регіональному та муніципальному рівнях. Адже, інфраструктура підтримки фермерства – це сукупність державних, недержавних, громадських, освітніх та комерційних організацій, які регулюють діяльність агропідприємств, що надають освітні, консалтингові та інші послуги, необхідні для розвитку агробізнесу та забезпечують середовище та умови для виробництва сільгосптоварів. Основні проблеми фермерських господарств та напрямки їх підтримки представлені в таблиці 1.

Таблиця 1

Напрямки підтримки малих бізнес- структур в АПК

Проблеми	Напрямки підтримки
Низька кваліфікація кадрів	Відбір, навчання, перепідготовка, підвищення кваліфікації
Брак інформації	Інформаційне забезпечення і консалтингова підтримка
Відсутність (або висока вартість) офісних і виробничих приміщень	Сприяння в отриманні приміщень на пільгових умовах
Відсутність стартового капіталу і оборотних коштів	Фінансово-кредитна підтримка
Складність доступу до обладнання та технологій	Надання обладнання на основі лізингу
Несприятливий підприємницький клімат, адміністративні бар'єри	Лобювання підприємницьких структур в органах влади

На самих ранніх етапах становлення бізнесу без сторонньої підтримки не обійтися. Провідну роль у долі таких початківців компанії займають бізнес-ангели. Бізнес-ангели – це заможні люди, що інвестують власні кошти в приватні компанії на початкових стадіях розвитку. Мета бізнес-ангела – максимально збільшити вартість компанії і продати свою частку, збільшивши свої початкові вкладення [6]. Бізнес-ангели готові розглядати проекти в будь-якій сфері діяльності. Однак найбільшою популярністю користуються нові технології. У більшості випадків «ангели»кладають у проекти розташовані в своєму регіоні. Але якщо мова йде про високотехнологічні сектори, то географічні межі відпадають.

В умовах розвитку ринкових відносин виникають нові організаційні структури: у вигляді сполучення науково-виробничих систем з малими підприємствами, асоціаціями, акціонерними товариствами; у формі малих підприємств; на правах асоціації або акціонерного товариства та ін. Останнім часом на перше місце виходять інноваційні структурні утворення, які працюють переважно на комерційній основі і які становлять форми об'єднання наукових підприємств для вирішення складних проблем виживання та розвитку в ринкових умовах, з урахуванням ролі підприємницького фактора в науці. Такими формуваннями стають: наукові спілки та фонди, в тому числі інвестиційні асоціації та консорціуми; технологічні парки (наукові, інноваційні, екологічні, технологічні села і бізнес парки); інкубатори, об'єднуючі «новонароджені» наукові, інженерні та економічні колективи творчих молодих фахівців в інноваційних центрах інкубатора. У великих регіонах наука і прогресивні технології, технопарки, інкубатори інновацій, державні наукові центри, наукові підприємства та центри, університети і вузи об'єднуються в регіональні науково-виробничі комплекси – технополіси.

Висновки та пропозиції. Таким чином, потужним непрямым важелем державного реагування ринкової економіки, підвищення ефективності виробництва є податкова система. Завдання держави – вибірково послабити податковий тягар для реалізації пріоритетних напрямів впроваджувальної діяльності.

Стратегія податкового регулювання залежить від політичної ситуації в країні та регіоні, системи управління економікою і системи управління оподаткуванням, економічної системи держави і регіону, економічної сутності податкового регулювання, закономірностей його впливу на різні сфери соціальних факторів.

Успішна реалізація новаторської політики потребує корінного удосконалення управління діяльністю бізнес-структур АПК в напрямку створення більш сприятливого інвестиційного клімату на основі раціонального поєднання державного фінансування науки з розвитком інноваційного підприємництва й сільськогосподарських галузей.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ:

1. Агропромисловий розвиток України – криза невикористаних можливостей / І. Г. Кириленко, В. В. Дем'янчук, Б. А. Андрущенко [та ін.] // Економіка АПК. – 2011. – № 3. – С. 16-22.
2. Розпорядження Кабінету Міністрів України від 22 серпня 2012 р. № 627-р «Про затвердження плану заходів на 2013 рік щодо реалізації Державної стратегії регіонального розвитку на період до 2015 року» // Урядовий кур'єр. – 2012. – № 169. – С. 21.
3. Саблук П.Т. Обґрунтування та проект концепції адаптації управління аграрним підприємством до ринкових умов / П.Т. Саблук, Ю.С. Коваленко. – К. : ННЦ ІАЕ УААН, 2003. – 22 с.
4. Про План дій на 2012 рік щодо впровадження Програми економічних реформ на 2010–2014 роки «Заможне суспільство, конкурентоспроможна економіка, ефективна держава»: Указ Президента України від 12 березня 2012 р. № 187/2012 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.president.gov.ua>.
5. Горьовий В. П. Аграрна політика у розвитку фермерства в Україні / В. П. Горьовий // Економіка АПК. – 2012. – № 12. – С. 10-17.
6. Мостовий Г.І. Агробізнес: державне регулювання: [монографія] / Мостовий Г.І. – Х. : Основа, 2002. – 300 с.

ФОРМУВАННЯ МЕХАНІЗМУ УПРАВЛІННЯ СТАЛИМ РОЗВИТКОМ НАЦІОНАЛЬНИХ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИХ СИСТЕМ

Савченко М.В., д.е.н., доцент, доцент кафедри економіки підприємства Донецького національного університету

Савченко М.В. Формування механізму управління сталим розвитком національних соціально-економічних систем

У статті розглянуто поняття сталого розвитку національних соціально-економічних систем; визначено сутність механізму забезпечення сталого розвитку національної соціально-економічної системи; запропоновано структуру механізму управління сталим розвитком національної соціально-економічної системи.

Ключові слова: механізм, механізм управління, національна соціально-економічна система, сталий розвиток.

Савченко М.В. Формирование механизма управления устойчивым развитием национальных социально-экономических систем

В статье рассмотрено понятие устойчивого развития национальных социально-экономических систем; определена сущность механизма обеспечения устойчивого развития национальной социально-экономической системы; предложена структура механизма управления устойчивым развитием национальной социально-экономической системы.

Ключевые слова: механизм, механизм управления, национальная социально-экономическая система, устойчивое развитие.

Savchenko M. Formation mechanism of management of sustainable development of national socio-economic systems

The article deals with the concept of sustainable development of national socio-economic systems; The essence of the mechanism of sustainable